

แบบสรุปผู้บริหาร
[Executive Summary]

1. รายละเอียดเกี่ยวกับแผนงานวิจัย / โครงการวิจัย

1.1 ชื่อเรื่อง

การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลของผู้สูงอายุและข้อเสนอเพื่อการเสริมสร้างภาวะพหุพลังของผู้สูงอายุไทย
Digital Technology Utilization of Elderly and Framework for Promoting Thai Active and Productive Aging

1.2 ชื่อคณะผู้วิจัย

รองศาสตราจารย์ ดร. พนม คีลีฉายา

หน่วยปฏิบัติการวิจัยและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ด้านความรู้ทางดิจิทัลและการรู้เท่าทันสื่อ (DIRU)

คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หมายเลขโทรศัพท์ 089-1260007 และ 02-2182195

โทรสาร 02-2182130

อีเมล phnom.k@chula.ac.th

1.3 งบประมาณและระยะเวลาทำวิจัย

ได้รับงบประมาณจากสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.) ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2561 และการ

สนับสนุนจากมูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย (มส.ผส.)

งบประมาณที่ได้รับ 2,079,550.- บาท

ระยะเวลาทำวิจัย ตั้งแต่ มิถุนายน 2562 ถึง กรกฎาคม 2563

2 สรุปโครงการวิจัย

โครงการวิจัยนี้เน้นหลักการ ความสำคัญ และแนวทางการพัฒนาผู้สูงอายุตามกระบวนทัศน์พหุพลัง (Active and Productive Aging) มุ่งสร้างองค์ความรู้และนำไปสู่การพัฒนาศักยภาพของผู้สูงอายุในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการพัฒนาศักยภาพของผู้สูงอายุในอนาคต ส่งเสริมและพัฒนาสมรรถนะของผู้สูงอายุเพื่อดำรงไว้ซึ่งสมรรถนะในการดำรงชีวิตอย่างมีสุขภาพดี มีส่วนร่วมกับครอบครัว ชุมชน สังคม มีความมั่นคงทางรายได้และที่อยู่อาศัย สามารถนำเทคโนโลยีมาใช้ประโยชน์ได้อย่างปลอดภัย มุ่งสร้างองค์ความรู้ที่จำเป็น ได้แก่ 1) สถานภาพการเข้าถึง การใช้งาน ระดับความสามารถในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล และการรู้เท่าทันสื่อดิจิทัล 2) การใช้สื่อดิจิทัลสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้สูงอายุกับคนในครอบครัว ชุมชน และสร้างผลผลิตเชิงรายได้ 3) สร้างข้อเสนอเพื่อการเสริมสร้างและพัฒนาสมรรถนะของผู้สูงอายุด้านคุณภาพชีวิตและความมั่นคงทางเศรษฐกิจด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล ครอบครัวกลุ่มผู้ที่มีอายุ 50 – 59 ปี ซึ่งเป็นกลุ่มที่จะก้าวเข้าสู่ผู้สูงอายุ

(Pre Aging) ให้สามารถมีการเตรียมพร้อมตนเอง และกลุ่มผู้สูงอายุวัยต้นที่มีอายุ 60 – 70 ปี ให้เป็นผู้สูงอายุที่มีคุณภาพ (Active and Productive Aging)

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อสำรวจปัจจัยตัวบุคคล ปัจจัยเทคโนโลยี แรงจูงใจในการใช้งานเทคโนโลยีและอินเทอร์เน็ต สถานภาพการเข้าถึง การใช้งาน และความสามารถในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลของกลุ่มผู้จะก้าวสู่วัยสูงอายุ และผู้สูงอายุวัยต้น
2. เพื่อสำรวจการเข้าถึง การใช้งาน และการรู้เท่าทันสื่อดิจิทัลของกลุ่มผู้จะก้าวสู่วัยสูงอายุ และผู้สูงอายุวัยต้น
3. เพื่อสำรวจความสามารถในการใช้เทคโนโลยีในด้านการใช้งานสื่อดิจิทัล ด้านการใช้เพื่อสร้างความสัมพันธ์กับคนในครอบครัว และด้านการใช้เพื่อสร้างผลิตภาพและรายได้ของกลุ่มผู้จะก้าวสู่วัยสูงอายุ และผู้สูงอายุวัยต้น
4. เพื่อสร้างข้อเสนอเพื่อการพัฒนาผู้สูงอายุให้สามารถนำเทคโนโลยีดิจิทัล มาใช้ในการเสริมสร้างภาวะพหุพลัง ในด้านความสัมพันธ์ในครอบครัว การสร้างผลิตผลและรายได้ และการรู้เท่าทันสื่อดิจิทัล

การดำเนินงานวิจัย

ดำเนินการวิจัยแบบผสมวิธีวิจัย (Mixed Method) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) นำผลการวิจัยทั้งสองส่วนมาสังเคราะห์ พัฒนาเป็นข้อเสนอเชิงนโยบายการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการเสริมสร้างภาวะพหุพลังของผู้สูงอายุ มีรายละเอียดการดำเนินงานวิจัยดังนี้

1. การวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม มีกลุ่มตัวอย่างอายุ 50-70 ปี ทั่วประเทศ ได้แก่ จังหวัดเชียงใหม่ อุบลราชธานี นครสวรรค์ ระยอง สงขลา กรุงเทพมหานครและปริมณฑล จำนวน 1,400 คน
2. การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไป จำนวน 44 คน และผู้ก้าวสู่วัยผู้สูงอายุ 50-59 ปี จำนวน 20 คน จากภูมิภาคต่าง ๆ ทั่วประเทศ
3. การศึกษากรณีตัวอย่างผู้สูงอายุที่สามารถใช้เทคโนโลยีสร้างความสัมพันธ์ สร้างรายได้ และผลิตชุมชน รวม 10 กรณีตัวอย่าง
4. การสร้างข้อเสนอเชิงนโยบาย โดยนำผลการวิจัยมาสังเคราะห์สร้างข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อการพัฒนาภาวะพหุพลังของผู้สูงอายุ

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยเชิงสำรวจพบว่า กลุ่มตัวอย่างเกือบครึ่งใช้งานอินเทอร์เน็ตมากกว่า 5 ปี มีความคล่องแคล่วในการใช้งานโทรศัพท์มือถือ ส่วนใหญ่อาศัยในพื้นที่ที่มีเครือข่ายอินเทอร์เน็ตความเร็วสูง เกือบทั้งหมดมีโทรศัพท์เชื่อมต่ออินเทอร์เน็ต จำนวนมากกว่าครึ่งจ่ายค่าบริการแบบเหมาจ่ายรายเดือน มีค่าใช้จ่าย

บริการอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงอยู่ระหว่าง 300-600 บาทต่อเดือน ราคาโทรศัพท์สมาร์ทโฟนที่ใช้มีราคา ระหว่าง 3,001-7,000 บาท

แรงจูงใจในการใช้เทคโนโลยีกลุ่มอายุ 50-54 อยู่ระดับมาก ในขณะที่กลุ่มอายุ 55-70 ปี อยู่ระดับปานกลาง กลุ่มตัวอย่างมีการเข้าถึงและใช้งานอินเทอร์เน็ตวันละ 5-6 ครั้ง ครั้งละ 30 นาที -1 ชั่วโมง โปรแกรมที่ใช้มากที่สุดคือ โลกโซเชียลมีเดีย และยูทูป โดยใช้สนทนา อ่านข่าวติดตามข่าวสารในระดับมาก ในขณะที่ใช้สืบค้นข้อมูลและโพสต์ข้อความในระดับปานกลาง และรับส่งอีเมล ซื้อสินค้าออนไลน์ และโอนเงินผ่านแอปพลิเคชันในระดับน้อย และสร้างเนื้อหาด้วยตนเองในระดับน้อยที่สุด

ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีเพื่อสร้างความสัมพันธ์ในครอบครัว อยู่ในระดับมาก แต่ด้านสร้างรายได้ กลุ่มอายุ 50-54 ปี อยู่ในระดับน้อย และกลุ่มอายุ 55-70 ปี อยู่ในระดับน้อยที่สุด การรู้เท่าทันสื่อดิจิทัลของผู้สูงอายุกลุ่ม 60-70 ปี อยู่ระดับปานกลาง ในขณะที่กลุ่มผู้จะก้าวสู่วัยผู้สูงอายุ กลุ่ม 50-59 ปี อยู่ระดับมาก

ผลการวิจัยเชิงคุณภาพอธิบายเชิงลึกเพิ่มเติมว่า ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้เทคโนโลยีของผู้สูงอายุ ได้แก่ อาชีพ การเรียนรู้จากเทคโนโลยี ทักษะความสามารถ/การพัฒนาตนเอง ความซับซ้อนยุ่งยากของเทคโนโลยี ค่าใช้จ่ายในการใช้บริการอินเทอร์เน็ตและความคุ้มค่า บุคลากรที่อยู่ห่างไกลเป็นแรงผลักดันให้ใช้เทคโนโลยีเพื่อติดต่อสื่อสารใกล้ชิดกัน

ผู้สูงอายุมีอุปสรรคในการใช้เทคโนโลยี ได้แก่ ปัญหาทางด้านสายตา การหลงลืม ภาษาอังกฤษ ความกังวลเรื่องความเสี่ยงและอันตรายจากการใช้งาน

ผู้สูงอายุต้องการการสนับสนุนด้านการเข้าถึงบริการอินเทอร์เน็ตความเร็วสูง ต้องการเรียนรู้การใช้เทคโนโลยีในชีวิตประจำวัน การสอนเรื่องของการใช้สื่อออนไลน์ในการขายสินค้าชุมชน สร้างเพจหรือการผลิตเนื้อหาออนไลน์ และธุรกิจการสร้างรายได้จากสื่อออนไลน์

กรณีตัวอย่างผู้สูงอายุที่สามารถใช้เทคโนโลยีเสริมสร้างพหุพลังได้ มาจากความเป็นตัวตน ความคิด ความรู้ ทักษะ ความสามารถที่สั่งสมมานานของผู้สูงอายุ การก้าวข้ามอุปสรรคด้านเทคโนโลยีด้วยการเรียนรู้ด้วยตนเองและการสอนจากบุคลากร การสนับสนุนจากหน่วยงานและองค์กรสาธารณประโยชน์ ทั้งนี้การเชื่อมโยงระหว่างรุ่นวัยเป็นปัจจัย นอกจากนี้กรณีตัวอย่างสะท้อนให้เห็นว่าการหารายได้แบบอิสระบนสื่อออนไลน์ เป็นเส้นทางสู่ความมั่นคงทางรายได้ของผู้สูงอายุได้

งานวิจัยสร้างข้อเสนอเพื่อการพัฒนาพหุพลังผู้สูงอายุในสังคมผู้สูงอายุยุคดิจิทัล เน้นการเตรียมพร้อมให้ผู้สูงอายุสามารถนำเทคโนโลยีมาใช้ในชีวิตประจำวันอย่างมีคุณภาพชีวิตที่ดี และมีความมั่นคงทางรายได้ มีความสามารถในการสร้างผลผลิตชุมชนได้ ประกอบด้วยข้อเสนอเชิงนโยบาย 2 ด้านหลัก ได้แก่ นโยบายสวัสดิการพื้นฐานด้านเทคโนโลยี และคุณภาพชีวิตในสังคมผู้สูงอายุ 5G และ นโยบายด้านความมั่นคงในชีวิตผู้สูงอายุด้วยเทคโนโลยี

ผลผลิต (Output)

งานวิจัยมีผลผลิตที่สำคัญคือ ข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อคุณภาพชีวิตและความมั่นคงในการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล ประกอบด้วยข้อเสนอเชิงนโยบาย 2 ด้านหลัก ดังนี้

ข้อเสนอที่ 1 : แนวนโยบายสวัสดิการพื้นฐานด้านเทคโนโลยี และคุณภาพชีวิตในสังคมผู้สูงอายุ 5G

กำหนดนโยบายเพื่อเป็นกรอบแผนงานและโครงการ เพื่อการเตรียมพร้อมสู่วิถีชีวิตใหม่ของสังคมผู้สูงอายุยุคดิจิทัล 5 ข้อ ดังต่อไปนี้

1.1 จัดสวัสดิการสนับสนุนค่าใช้จ่าย ควบคู่กับพัฒนาเครือข่ายการให้บริการอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงสำหรับผู้สูงอายุ

- กำหนดให้ผู้สูงอายุสามารถใช้บริการสัญญาณอินเทอร์เน็ตได้โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย
- ส่งเสริมให้เอกชนจัดบริการเฉพาะผู้สูงอายุ โดยได้รับการชดเชยจากรัฐในรูปแบบการชดเชยภาษี การสนับสนุนบางส่วนจากรัฐ
- ผู้ให้บริการเครือข่ายออกผลิตภัณฑ์แพคเกจบริการ (Service Package) ราคาพิเศษสำหรับผู้สูงอายุโดยมีการสนับสนุนบางส่วนจากรัฐ
- จัดตั้งกิจการเพื่อสังคม (Social Enterprise) เป็นองค์กรร่วมค้ากับธุรกิจเพื่อดำเนินธุรกิจการให้บริการสำหรับผู้สูงอายุ

1.2 เพิ่มความสามารถในการใช้เทคโนโลยี ควบคู่กับความรอบรู้ทางดิจิทัลและรู้เท่าทันสื่อดิจิทัล

จัดการเรียนรู้ โดยกำหนดเป็นหลักสูตรเฉพาะผู้สูงอายุ ที่มีเนื้อหาการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ จัดผู้วิทยากรที่สามารถถ่ายทอดให้เหมาะสมกับการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ

- ผ่านทั้งช่องทางการเรียนรู้ที่มีอยู่เดิม เช่น โรงเรียนผู้สูงอายุ การอบรมโดยชมรม มูลนิธิผู้สูงอายุ
- เพิ่มเติมการเรียนรู้ตามอัธยาศัยด้วยสื่อออนไลน์ ผ่านเว็บไซต์แบบเรียนออนไลน์เพื่อการเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุ แอปพลิเคชัน
- กำหนดเป็นนโยบายให้การสนับสนุนธุรกิจเอกชนที่จะลงทุนสร้างแหล่งเรียนรู้และจัดกิจกรรมเรียนรู้

1.3 ปกป้องสิทธิและความปลอดภัยบนสื่อออนไลน์สำหรับผู้สูงอายุ

- กำหนดมาตรการทางกฎหมาย ระเบียบ ข้อกำหนดจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับสิทธิผู้บริโภค กิจการด้านผู้สูงอายุ ที่จะปกป้องสิทธิและความปลอดภัยในการใช้งานสื่อออนไลน์ของผู้สูงอายุ
- จัดตั้งศูนย์ หน่วยงานเฉพาะกิจ เพื่อรับเรื่องร้องเรียน ดำเนินการตรวจสอบ ช่วยเหลือ แก้ไข และเยียวยาครบวงจร

1.4 ส่งเสริมการออกแบบ ผลิตภัณฑ์ แอปพลิเคชันเฉพาะผู้สูงอายุที่เข้าถึงได้

- พัฒนา ออกแบบ ผลิต อุปกรณ์ แอปพลิเคชันเฉพาะผู้สูงอายุ และจัดระบบสนับสนุนการใช้งาน โดยมีบริการให้ช่วยเหลือ ให้คำแนะนำในการใช้งานของผู้สูงอายุได้ในขณะใช้งาน (Real-time) ซึ่งสามารถออกแบบการทำงานด้วย ปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence; AI) หรือใช้การจัดตั้งกลุ่มอาสาสมัครผู้เชี่ยวชาญที่ให้ความช่วยเหลือผ่านทั้งช่องทาง การเรียนรู้ที่มีอยู่เดิม เช่น โรงเรียนผู้สูงอายุ การอบรมโดยชมรม มูลนิธิผู้สูงอายุ
- มาตรการทางภาษีเพื่อส่งเสริมให้เอกชนมีการออกแบบ ผลิต อุปกรณ์และแอปพลิเคชันเฉพาะผู้สูงอายุ สามารถเข้าถึงได้
- พัฒนาเทคโนโลยีเชื่อมโยงอินเทอร์เน็ตกับการใช้ชีวิต (Internet of Thing; IoT) ช่วยให้การใช้ชีวิตประจำวันของผู้สูงอายุสะดวกสบาย ส่งเสริมสุขภาพ

1.5 ส่งเสริมการสร้างสรรคเนื้อหาเสริมสร้างพลังสำหรับผู้สูงอายุบนแพลตฟอร์มออนไลน์

- จัดงบประมาณให้การสนับสนุนองค์กร ธุรกิจ มูลนิธิ นักธุรกิจวิสาหกิจเริ่มต้น (Startup) กลุ่มบุคคล ผู้ทำงานอิสระ (Freelance) ผู้มีอิทธิพลออนไลน์ (Online Influencer) จัดทำเนื้อหา สร้างแพลตฟอร์มสำหรับผู้สูงอายุมากขึ้น
- จัดตั้ง องค์กรสื่อออนไลน์สาธารณะสำหรับผู้สูงอายุ ในรูปแบบสื่อสาธารณะ (Public Media) ในลักษณะองค์กรมหาชน องค์กรตามนโยบายยุทธศาสตร์ประเทศ องค์กรธุรกิจ เพื่อสังคม เพื่อกำหนดยุทธศาสตร์ด้านเนื้อหาบนสื่อออนไลน์เชิงประโยชน์สาธารณะสำหรับผู้สูงอายุ สร้างแพลตฟอร์มออนไลน์และออฟไลน์สำหรับการเผยแพร่ ประสานรวมส่งเสริมผู้ผลิตเนื้อหาที่มีอยู่ปัจจุบัน เพื่อผสานพลังในการทำงานเสริมสร้างพลังของผู้สูงอายุทั้งด้านสุขภาพกาย สุขภาพจิต การมีส่วนร่วม ความมั่นคงในชีวิต และ การใช้เทคโนโลยีอย่างรู้เท่าทันและได้ประโยชน์

ข้อเสนอที่ 2: แนวนโยบายด้านความมั่นคงในชีวิตผู้สูงอายุด้วยเทคโนโลยี

กำหนดนโยบายเพื่อเป็นกรอบแผนงานและโครงการ เพื่อสร้างความมั่นคงทางรายได้ด้วยเทคโนโลยีของสังคมผู้สูงอายุยุคดิจิทัล 4 ข้อ ดังต่อไปนี้

2.1 จัดตั้งศูนย์บ่มเพาะวิสาหกิจออนไลน์ (Online Business Incubation Center) สำหรับผู้สูงอายุ

ช่วยเหลือ สนับสนุน ส่งเสริม ให้คำปรึกษา ทำงานร่วมกับผู้สูงอายุ รวมทั้งผู้ที่กำลังก้าวสู่วัยผู้สูงอายุ เพื่อสร้างความเป็นผู้ประกอบการออนไลน์ (Online Entrepreneur) เน้นกลุ่มที่มีศักยภาพ มีแรงจูงใจ และต้องการสร้างรายได้เพื่อความมั่นคงในชีวิต มีขอบเขตการดำเนินการ ได้แก่ จัดการเรียนรู้ฝึกอบรมทักษะ ร่วม

คิดค้น ให้คำปรึกษา ร่วมดำเนินการจัดตั้งธุรกิจออนไลน์กับผู้สูงอายุในด้านการผลิต การตลาด การส่งเสริมการขาย การเงิน การจัดการ การดำเนินธุรกิจด้วยความรับผิดชอบต่อสังคม และการศึกษาวิจัย พัฒนาองค์ความรู้ นวัตกรรม ตัวแบบการดำเนินธุรกิจออนไลน์สำหรับผู้สูงอายุ

- ดำเนินงานผ่านศูนย์บ่มเพาะทางธุรกิจที่มีอยู่ในสถาบันการศึกษา สนับสนุนให้ขยายการส่งเสริมไปยังกลุ่มผู้สูงอายุโดยเฉพาะ
- จัดตั้งหน่วยงานเฉพาะขึ้นในส่วนงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดหางาน สวัสดิการและรายได้ของภาครัฐ เช่น กรมส่งเสริมการมีงานทำ กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม กรมพัฒนาธุรกิจ กำหนดเป็นนโยบายให้การสนับสนุนธุรกิจเอกชนที่จะลงทุนสร้างแหล่งเรียนรู้และจัดกิจกรรมเรียนรู้

2.2 ส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนด้วยเศรษฐกิจสร้างสรรค์ผ่านสื่อออนไลน์

เชื่อมโยงคนต่างรุ่นวัยในชุมชน ได้แก่ รุ่นวัยหนุ่มสาว คนรุ่นวัยที่จะก้าวสู่วัยผู้สูงอายุ และวัยผู้สูงอายุ ในชุมชน มาร่วมกันคิด ร่วมกันทำ สร้างสรรค์เศรษฐกิจสร้างสรรค์บนสื่อออนไลน์ สร้างผลผลิตทางเศรษฐกิจของชุมชน สามารถดำเนินงานเชื่อมโยงกับศูนย์บ่มเพาะวิสาหกิจออนไลน์สำหรับผู้สูงอายุ

- จัดตั้งร้านค้าออนไลน์อิสระ (Standalone e-Shop)
- วิสาหกิจชุมชนออนไลน์ (Small and Micro Community Enterprise; SMCE)
- ร้านค้าออนไลน์ (e-Shop)
- ตลาดกลางออนไลน์ (e-Marketplace)
- ดำเนินการโดยเริ่มต้นจากการสนับสนุนจัดตั้งด้วยงบประมาณภาครัฐ เช่น องค์กรบริหารงานส่วนท้องถิ่น กองทุนส่งเสริมการพัฒนาท้องถิ่น หลังจากนั้นเปิดดำเนินการ โดยใช้การสนับสนุนจากภาครัฐกิจเอกชน จะช่วยให้สามารถดำเนินการอย่างต่อเนื่อง

2.3 สร้างแพลตฟอร์มร้านค้าออนไลน์เป็นช่องทางการตลาดให้แก่ผู้สูงอายุ

สร้างร้านค้าออนไลน์ (e-Shop) ที่เปิดให้เฉพาะผู้สูงอายุได้นำผลิตภัณฑ์ของตนเองมาจำหน่าย มีการจัดการสนับสนุน ช่วยเหลือผู้สูงอายุในกระบวนการทำธุรกิจการค้าออนไลน์ทุกขั้นตอน เริ่มจาก การสร้างและบริหารจัดการแพลตฟอร์มร้านค้าออนไลน์ขึ้น รับสมัครผู้สูงอายุและผู้ที่กำลังก้าวสู่ผู้สูงอายุที่ต้องการค้าขายออนไลน์มาเสนอขายสินค้า จัดทำระบบการเลือกซื้อสินค้า รับคำสั่งซื้อ การชำระเงิน การจัดส่งสินค้า การบริการหลังการขาย

- จัดสร้างร้านค้าออนไลน์ (e-Shop) ทั้งระดับชาติ และ ระดับชุมชน ผ่านหน่วยงานภาครัฐที่เข้ามารับผิดชอบ
- การจัดตั้งธุรกิจเพื่อสังคม โดยดำเนินงานในรูปแบบธุรกิจด้วยระบบแบ่งปันรายได้ มีรายได้เพียงพอในการดำเนินงานโดยไม่ต้องพึ่งงบประมาณจากภาครัฐ

- จัดตั้งเป็นรัฐวิสาหกิจ รัฐลงทุนร่วมกับเอกชน เป้าหมายเน้นการเสริมสร้างความมั่นคงสำหรับผู้สูงอายุ

2.4 ส่งเสริมวิสาหกิจเริ่มต้น (Startup) และการทำงานรับจ้างอิสระผ่านช่องทางออนไลน์ (Online Freelance)

เปิดพื้นที่ให้ผู้สูงอายุที่ต้องการทำงานรับจ้างอิสระเข้ามาเสนอข้อมูลตนเอง และเปิดให้ผู้ต้องการหาคนที่มีความสามารถเฉพาะมาพบปะผู้สูงอายุที่ตรงกับความต้องการของตนเองได้ รวมทั้งส่งเสริมให้เกิดวิสาหกิจเริ่มต้น (Startup) โดยดึงความสามารถของผู้สูงอายุ ผู้กำลังจะก้าวสู่วัยผู้สูงอายุ และเชื่อมโยงคนหนุ่มสาว

- คณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจเริ่มต้นแห่งชาติ ขยายการส่งเสริมสู่กลุ่มผู้สูงอายุ และผู้กำลังจะก้าวสู่วัยผู้สูงอายุ
- ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุ และผู้กำลังจะก้าวสู่วัยผู้สูงอายุ ร่วมกันสร้างธุรกิจกับคนวัยหนุ่มสาว เข้าร่วมลงทุนวิสาหกิจเริ่มต้นกับคนหนุ่มสาว ผ่านคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจเริ่มต้นแห่งชาติ
- จัดตลาดนัดพบแรงงานรับจ้างอิสระผ่านช่องทางออนไลน์ (Online Freelancer) สำหรับผู้สูงอายุ

ผลลัพธ์ (Outcome)

ข้อเสนอเชิงนโยบายสามารถนำไปดำเนินงานโดยการส่งต่อนโยบายให้หน่วยงานภาครัฐ กองทุนสาธารณะที่เกี่ยวข้อง นำไปพิจารณาร่วมกับแผนยุทธศาสตร์ในปัจจุบัน และบูรณาการกับโครงการในปัจจุบัน รวมทั้งเพิ่มเติมในแผนแม่บทในอนาคต หน่วยงานรัฐที่สามารถนำไปพิจารณาดำเนินงานได้ อาทิ

กรมกิจการผู้สูงอายุ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

กระทรวงสาธารณสุข

กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม

กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

กองส่งเสริมการมีงานทำ กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม

สำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ

สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล

คณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจเริ่มต้นแห่งชาติ

องค์การบริหารงานส่วนท้องถิ่น

กองทุนวิจัยและพัฒนากิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม เพื่อ

ประโยชน์สาธารณะ (กทปส.)

กองทุนพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม

กองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์

3 บทคัดย่อภาษาไทยและบทคัดย่อภาษาอังกฤษ (Abstract)

บทคัดย่อภาษาไทย

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจและอธิบายปัจจัยตัวบุคคล เทคโนโลยี แรงจูงใจในการใช้งาน เทคโนโลยี สถานภาพการเข้าถึง การใช้งาน และความสามารถในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลของกลุ่มผู้จะก้าวสู่วัยสูงอายุ และผู้สูงอายุวัยต้น และสังเคราะห์สร้างข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อการพัฒนาภาวะพหุผลิพลังของผู้สูงอายุ ด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล ดำเนินการวิจัยด้วยวิธีการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method) โดยการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) มีกลุ่มตัวอย่างอายุ 50-70 ปีทั่วประเทศ ได้แก่ จังหวัดเชียงใหม่ อุบลราชธานี นครสวรรค์ ระยอง สงขลา กรุงเทพมหานครและปริมณฑล จำนวน 1,400 คน และการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไป จำนวน 44 คน และผู้ก้าวสู่วัยผู้สูงอายุ 50-59 ปี จำนวน 20 คน จากภูมิภาคต่าง ๆ ทั่วประเทศ รวมทั้ง การศึกษากรณีตัวอย่างผู้สูงอายุที่สามารถใช้เทคโนโลยีสร้างความสัมพันธ์ สร้างรายได้ และผลผลิตชุมชน รวม 10 กรณีตัวอย่าง นำผลการวิจัยมาสังเคราะห์สร้างข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อการพัฒนาภาวะพหุผลิพลังของผู้สูงอายุ

ผลการวิจัยเชิงสำรวจพบว่า กลุ่มตัวอย่างเกือบครึ่งใช้งานอินเทอร์เน็ตมากกว่า 5 ปี มีความคล่องแคล่วในการใช้งานโทรศัพท์มือถือ ส่วนใหญ่อาศัยในพื้นที่ที่มีเครือข่ายอินเทอร์เน็ตความเร็วสูง เกือบทั้งหมดมีโทรศัพท์เชื่อมต่ออินเทอร์เน็ต จำนวนมากกว่าครึ่งจ่ายค่าบริการแบบเหมาจ่ายรายเดือน มีค่าใช้จ่ายบริการอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงอยู่ระหว่าง 300-600 บาทต่อเดือน ราคาโทรศัพท์มือถือที่ใช้มีราคาระหว่าง 3,001-7,000 บาท

แรงจูงใจในการใช้เทคโนโลยีกลุ่มอายุ 50-54 อยู่ระดับมาก ในขณะที่กลุ่มอายุ 55-70 ปี อยู่ระดับปานกลาง กลุ่มตัวอย่างมีการเข้าถึงและใช้งานอินเทอร์เน็ตวันละ 5-6 ครั้ง ครั้งละ 30 นาที -1 ชั่วโมง โปรแกรมที่ใช้มากที่สุดคือ ไลน์ เฟซบุ๊ก และยูทูป โดยใช้สนทนา อ่านข่าวติดตามข่าวสารในระดับมาก ในขณะที่ใช้สืบค้นข้อมูลและโพสต์ข้อความในระดับปานกลาง และรับส่งอีเมล ซื้อสินค้าออนไลน์ และโอนเงินผ่านแอปพลิเคชันในระดับน้อย และสร้างเนื้อหาด้วยตนเองในระดับน้อยที่สุด

ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีเพื่อสร้างความสัมพันธ์ในครอบครัว อยู่ในระดับมาก แต่ด้านสร้างรายได้ กลุ่มอายุ 50-54 ปี อยู่ในระดับน้อย และกลุ่มอายุ 55-70 ปี อยู่ในระดับน้อยที่สุด การรู้เท่าทันสื่อดิจิทัลของผู้สูงอายุกลุ่ม 60-70 ปี อยู่ระดับปานกลาง ในขณะที่กลุ่มผู้จะก้าวสู่วัยผู้สูงอายุ กลุ่ม 50-59 ปี อยู่ระดับมาก

ผลการวิจัยเชิงคุณภาพอธิบายเชิงลึกเพิ่มเติมว่า ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้เทคโนโลยีของผู้สูงอายุ ได้แก่ อาชีพ การเรียนรู้จากเทคโนโลยี ทักษะความสามารถ/การพัฒนาตนเอง ความซับซ้อนยุ่งยากของเทคโนโลยี ค่าใช้จ่ายในการใช้บริการอินเทอร์เน็ตและความคุ้มค่า บุตรหลานที่อยู่ห่างไกลเป็นแรงผลักดันให้ใช้เทคโนโลยีเพื่อติดต่อสื่อสารใกล้ชิดกัน

ผู้สูงอายุมีอุปสรรคในการใช้เทคโนโลยี ได้แก่ ปัญหาทางด้านสายตา การหลงลืม ภาษาอังกฤษ ความกังวลเรื่องความเสี่ยงและอันตรายจากการใช้งาน

ผู้สูงอายุต้องการการสนับสนุนด้านการเข้าถึงบริการอินเทอร์เน็ตความเร็วสูง ต้องการเรียนรู้การใช้เทคโนโลยีในชีวิตประจำวัน การสอนเรื่องของการใช้สื่อออนไลน์ในการขายสินค้าชุมชน สร้างเพจหรือการผลิตเนื้อหาออนไลน์ และธุรกิจการสร้างรายได้จากสื่อออนไลน์

กรณีตัวอย่างผู้สูงอายุที่สามารถใช้เทคโนโลยีเสริมสร้างพหุพลังได้ มาจากความเป็นตัวตน ความคิด ความรู้ ทักษะ ความสามารถที่สั่งสมมานานของผู้สูงอายุ การก้าวข้ามอุปสรรคด้านเทคโนโลยีด้วยการเรียนรู้ด้วยตนเองและการสอนจากบุตรหลาน การสนับสนุนจากหน่วยงานและองค์กรสาธารณประโยชน์ ทั้งนี้การเชื่อมโยงระหว่างรุ่นวัยเป็นปัจจัย นอกจากนี้กรณีตัวอย่างสะท้อนให้เห็นว่าการหารายได้แบบอิสระบนสื่อออนไลน์ เป็นเส้นทางสู่ความมั่นคงทางรายได้ของผู้สูงอายุได้

งานวิจัยสร้างข้อเสนอเพื่อการพัฒนาพหุพลังผู้สูงอายุในสังคมผู้สูงอายุยุคดิจิทัล เน้นการเตรียมพร้อมให้ผู้สูงอายุสามารถนำเทคโนโลยีมาใช้ในชีวิตประจำวันอย่างมีคุณภาพชีวิตที่ดี และมีความมั่นคงทางรายได้ มีความสามารถในการสร้างผลผลิตชุมชนได้ ประกอบด้วยข้อเสนอเชิงนโยบาย 2 ด้านหลัก ได้แก่ แนวนโยบายสวัสดิการพื้นฐานด้านเทคโนโลยี และคุณภาพชีวิตในสังคมผู้สูงอายุ 5G และ แนวนโยบายด้านความมั่นคงในชีวิตผู้สูงอายุด้วยเทคโนโลยี

คำสำคัญ : พหุพลัง / ผู้สูงอายุ / ดิจิทัล / รู้เท่าทันสื่อ/ ผลผลิต

บทคัดย่อภาษาอังกฤษ

This research aims to explore and explain in three dimensions (individuals, technologies, and motivations) of technology usages, the status of accessions, usages, and abilities to use digital technology of the elderly as well as near-elderly. Moreover, the research aims to propose suggestion of policy for promoting Thai active and productive aging by digital technology. The research was conducted by mixed methods research combined with survey research and in-depth interview. A total of 1,400 samples for survey data collection were gathered from ages 50 to 70 nationwide including with Chiang Mai, Ubon Ratchathani, Nakhon Sawan, Rayong, Songkhla, and Bangkok Metropolitan Region. For the in-depth interview, it comprised of two age groups: 1) the elderly (above the age of 60) and 2) the near-elderly (between the ages of 50 to 59) among 64 participants nationwide. In addition, the research examines 10 case studies of the elderly who utilized technologies for building relationships, making money and strengthening community productivity. Then, the results were analyzed to propose a policy for promoting active aging.

The results of survey research show that nearly half of samples have been using the internet for more than 5 years and become an expert in smartphone usages. Almost of them have mobile devices to connect with the internet; the prices of smartphones are in between THB 3,001-7,000. Moreover, most of them live in the area providing high speed internet, and more than half choose postpaid plans for internet packages costing THB 300-600 per month.

While the elderly, aged 55-70, have moderate levels of motivation to use technologies, the age group of 50-54 reported high motivations. Moreover, the sample group accesses to the internet approximately 5-6 times per day and spends 30 mins to an hour each time. The programs the sample group used the most are LINE, Facebook and YouTube, and the sample group highly uses these programs for making conversations, following and reading the news. Also, the sample group moderately uses internet for searching information and posting contents. Plus, the programs are used for sending and receiving emails, purchasing products online and transferring money through bank's applications at a low level. Surprisingly, generating contents by himself/herself is in the lowest level of the purpose of usages.

Besides, the ability in using technologies for building relationships with families is at a high level. In using technologies for making money aspect, the age group of 50-54 is at the low level when the age group of 55-70 is critically at the lowest level. Moreover, the elderly group (60-70 years) has moderate digital literacy while the near-elderly (50-59 years) is at a high level.

Further in-depth interview showed that factors affect the use of technology of the elderly are career, learning from technology, skills or self-development, technology complexity, internet costs and value, and to keep in touch with children who live far away.

However, to use technology the elderly also has obstacles such as vision problems, forgetfulness, English, risks and dangers of use concerns.

In addition, the elderly needs more support for accessing to high speed internet services, learning daily life technology usages and social media for business to sell community products online. They also need helps in creating pages or online contents, and making money from social media.

The case study of seniors demonstrates that the elderly is able to use technology for strengthening productive aging from their accumulated individuality, idea, knowledge, skills

and efficacy. Moreover, overcoming technology barriers through self-learning and teaching from their children as well as supporting from agencies and public benefit organizations also help them become a productive aging owing to the linkage between age differences. On top of that, the case reveals that earning money online is the way to have income security for the elderly.

In conclusion, to promote productive aging of the elderly in the digital age society it should be emphasized the preparation for the elderly to be able to use technology in their daily lives with a high quality of life, income stability and the ability to produce community products as well. In general, these results suggest two main policy proposals included with the basic welfare policy in technology as well as the quality of life in the 5G aging society and the policy on security in the elderly life with technology.

Key words: Elderly / Digital / Active Aging / Aging Society
